

REPETYTORIA BECKA

Postępowanie cywilne

pytania

kazusy

tablice

testy

| C.H.BECK

REPETYTORIA BECKA

Postępowanie cywilne

Polecamy w tej serii:

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

POSTĘPOWANIE KARNE

PRAWO CYWILNE – CZĘŚĆ OGÓLNA, wyd. 5

PRAWO HANDLOWE I GOSPODARCZE

PRAWO KARNE

PRAWO KONSTYTUCYJNE

PRAWO PRACY

PRAWO RZECZOWE, wyd. 5

SPADKI I PRAWO RODZINNE

ZOBOWIĄZANIA

Beck Akademia
konferencje • szkolenia • e-learning

Legalis
System Informacji Prawnej

Postępowanie cywilne

---

pytania • kazusy • tablice • testy

prof. USz dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska
Adam Ablewicz
Emilia Rucińska-Sech

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

Stan prawny: 1 października 2016 r.

Wydawca: *Aneta Flisek*

Poszczególne części opracowali:

Pytania egzaminacyjne: prof. USz dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska

Kazusy: Adam Ablewicz

Tablice: Emilia Rucińska-Sech

Testy: www.testy-prawnicze.pl

© Wydawnictwo C.H.Beck 2016

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Marta Świerk
Druk i oprawa: P.W.P. Interdruk, Warszawa

ISBN 978-83-255-8795-6

ISBN e-book 978-83-255-8796-3

Spis treści

Wykaz skrótów	XI
---------------	----

Część A. Pytania egzaminacyjne

Rozdział I. Pojęcie, rodzaje i źródła prawa procesowego cywilnego	I
Pytania 1–7	
Rozdział II. Podstawowe zasady i przesłanki postępowania cywilnego	5
Pytania 8–18	
Rozdział III. Podmioty postępowania	10
Pytania 19–52	
Rozdział IV. Koszty procesu	34
Pytania 53–58	
Rozdział V. Przedmiot procesu cywilnego	40
Pytania 59–61	
Rozdział VI. Czynności procesowe	41
Pytania 62–72	
Rozdział VII. Przebieg postępowania przed sądem I instancji	53
Pytania 73–91	
Rozdział VIII. Dowody w postępowaniu cywilnym	68
Pytania 92–104	
Rozdział IX. Orzeczenia	77
Pytania 105–118	
Rozdział X. Środki zaskarżenia	87
Pytania 119–132	
Rozdział XI. Postępowania odrębne	101
Pytania 133–140	
Rozdział XII. Postępowanie nieprocesowe – zagadnienia ogólne	113
Pytania 141–159	

Rozdział XIII. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa osobowego _____	124
Pytania 160–164	
Rozdział XIV. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli _____	127
Pytania 165–173	
Rozdział XV. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa rzeczowego _____	135
Pytania 174–177	
Rozdział XVI. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa spadkowego _____	138
Pytania 178–186	
Rozdział XVII. Inne postępowania w trybie postępowania nieprocesowego _____	144
Pytania 187–188	
Rozdział XVIII. Postępowanie zabezpieczające _____	145
Pytania 189–197	
Rozdział XIX. Postępowanie egzekucyjne – zagadnienia ogólne _____	151
Pytania 198–225	
Rozdział XX. Postępowanie przed sądem polubownym _____	173
Pytania 226–230	
Rozdział XXI. Międzynarodowe postępowanie cywilne – zagadnienia ogólne _____	179
Pytania 231–232	
Rozdział XXII. Jurysdykcja krajowa _____	180
Pytania 233–237	
Rozdział XXIII. Uznanie i wykonanie orzeczeń sądów państw obcych _____	183
Pytania 238–240	

Część B. Kazusy

Kazus 1. Sprawa cywilna _____	185
Kazus 2. Zasada jawności _____	187
Kazus 3. Związanie sądu ustaleniami wyroku karnego _____	189
Kazus 4. Doliczanie odsetek do wartości przedmiotu zaskarżenia _____	191
Kazus 5. Wartość przedmiotu sporu _____	194
Kazus 6. Wartość przedmiotu zaskarżenia _____	195
Kazus 7. Wartość przedmiotu zaskarżenia _____	196
Kazus 8. Zasada ciągłości właściwości sądu _____	197
Kazus 9. Właściwość rzeczowa sądu _____	199
Kazus 10. Właściwość miejscowa wyłączna _____	201
Kazus 11. Właściwość miejscowa przemienna _____	204
Kazus 12. Zmiana właściwości miejscowej _____	205

Kazus 13. Właściwość miejscowa sądu	207
Kazus 14. Właściwość umowna	209
Kazus 15. Właściwość sądu	211
Kazus 16. Skład sądu	212
Kazus 17. Wyłączenie sędziego – nieważność postępowania	214
Kazus 18. Zdolność sądowa	217
Kazus 19. Zdolność sądowa. Dopuszczalność drogi sądowej	218
Kazus 20. Zdolność procesowa	219
Kazus 21. Współuczestnictwo formalne w sporze	221
Kazus 22. Współuczestnictwo konieczne	223
Kazus 23. Interwencja	225
Kazus 24. Udział Gminy w sprawie o eksmisję	228
Kazus 25. Zdolność sądowa jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa	230
Kazus 26. Pełnomocnictwo procesowe	232
Kazus 27. Pełnomocnictwo	235
Kazus 28. Działanie bez umocowania	239
Kazus 29. Umocowanie do działania, udokumentowanie	241
Kazus 30. Odwołanie czynności pełnomocnika	243
Kazus 31. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	246
Kazus 32. Przywrócenie terminu a środek zaskarżenia	247
Kazus 33. Śmierć pełnomocnika	249
Kazus 34. Braki pism	251
Kazus 35. Nieuiszczenie zaliczki na opinię	254
Kazus 36. Doręczanie pism	255
Kazus 37. Doręczanie pism sądowych	256
Kazus 38. Dni ustawowo wolne od pracy	258
Kazus 39. Przywrócenie terminu	259
Kazus 40. Res iudicata	260
Kazus 41. Kumulacja roszczeń	261
Kazus 42. Kumulacja roszczeń	263
Kazus 43. Śmierć powoda przed wszczęciem postępowania	266
Kazus 44. Odwołanie cofnięcia pozwu	267
Kazus 45. Ugoda sądowa	268
Kazus 46. Wyrok zaoczny	269
Kazus 47. Cofnięcie sprzeciwu od wyroku zaocznego	271
Kazus 48. Uzupełnienie wyroku	272
Kazus 49. Uzupełnienie wyroku	274
Kazus 50. Zagadnienie prawne	275
Kazus 51. Zwolnienie od kosztów a oczywista bezzasadność środka odwoławczego	276
Kazus 52. Zasądzenie kosztów procesu	279
Kazus 53. Koszty procesu przy współuczestnictwie	281
Kazus 54. Zażalenie na koszty	282
Kazus 55. Postępowanie nieprocesowe – zainteresowany	285
Kazus 56. Ponowny tytuł wykonawczy	288

Część C. Tablice

Rozdział I. Uwagi ogólne	291
Tablica 1. Rodzaje i tryby postępowania cywilnego	292
Tablica 2. Definicja sprawy cywilnej	293
Tablica 3. Jawność postępowania cywilnego	294
Rozdział II. Sąd	295
Tablica 4. Właściwość sądu w zależności od źródła przekazania sprawy do rozpoznania	295
Tablica 5. Rodzaje właściwości sądu	296
Tablica 6. Niewłaściwość sądu	296
Tablica 7. Właściwość rzeczowa	297
Tablica 8. Właściwość miejscowa	298
Tablica 9. Właściwość miejscowa ogólna	299
Tablica 10. Właściwość miejscowa przemienne i wyłączna	300
Tablica 11. Skład sądu	301
Tablica 12. Podstawy wyłączenia sędziego	302
Tablica 13. Wartość przedmiotu sporu (I)	303
Tablica 14. Wartość przedmiotu sporu (II)	304
Rozdział III. Strony	305
Tablica 15. Zdolność sądowa a zdolność procesowa	305
Tablica 16. Skutki braku zdolności sądowej	306
Tablica 17. Skutki braku zdolności procesowej	307
Tablica 18. Współuczestnictwo w sporze	308
Tablica 19. Interwencja procesowa	310
Tablica 20. Interwient uboczny	311
Tablica 21. Pełnomocnictwo procesowe	312
Tablica 22. Wypowiedzenie pełnomocnictwa przez mocodawcę	313
Tablica 23. Wypowiedzenie pełnomocnictwa przez pełnomocnika	313
Tablica 24. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	313
Rozdział IV. Koszty procesu	314
Tablica 25. Koszty – podział	314
Tablica 26. Opłaty – podział	315
Tablica 27. Zwrot opłaty	316
Tablica 28. Zasada ponoszenia kosztów procesu	317
Rozdział V. Czynności procesowe – wiadomości ogólne	318
Tablica 29. Pisma procesowe	318
Tablica 30. Elementy pisma procesowego	319
Tablica 31. Pismo z brakami formalnymi lub bez opłaty	320
Tablica 32. Doręczenia	321
Tablica 33. Posiedzenia sądowe	323
Tablica 34. Terminy	325

Tablica 35. Przywrócenie terminu _____	326
Tablica 36. Zawieszenie postępowania _____	327
Rozdział VI. I instancja _____	328
Tablica 37. Mediacja a postępowanie pojednawcze _____	328
Tablica 38. Wzór pozwu _____	329
Tablica 39. Pozew – kwalifikowane pismo procesowe _____	330
Tablica 40. Powództwo wzajemne _____	331
Tablica 41. Przebieg rozprawy _____	332
Rozdział VII. Dowody _____	334
Tablica 42. Środki dowodowe _____	334
Tablica 43. Fakty niewymagające dowodu _____	335
Tablica 44. Domniemania _____	336
Rozdział VIII. Orzeczenia _____	337
Tablica 45. Podział wyroków (I) _____	337
Tablica 46. Podział wyroków (II) _____	338
Tablica 47. Sentencja, ogłoszenie, uzasadnienie i doręczenie wyroku _____	339
Tablica 48. Rygor natychmiastowej wykonalności _____	340
Tablica 49. Wyrok zaoczny _____	341
Tablica 50. Rektyfikacja wyroku _____	342
Tablica 51. Postanowienia _____	343
Tablica 52. Prawomocność orzeczeń _____	344
Rozdział IX. Środki odwoławcze _____	345
Tablica 53. Środki odwoławcze w procesie cywilnym _____	345
Tablica 54. Cechy środków odwoławczych _____	345
Tablica 55. Apelacja – zasady ogólne _____	346
Tablica 56. Apelacja pełna i niepełna _____	347
Tablica 57. Postępowanie apelacyjne _____	348
Tablica 58. Wyrok sądu II instancji _____	349
Tablica 59. Nieważność postępowania _____	350
Tablica 60. Zażalenie _____	351
Tablica 61. Zażalenie – dopuszczalność _____	352
Tablica 62. Skarga kasacyjna _____	353
Tablica 63. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego _____	354
Tablica 64. Wznowienie postępowania _____	355
Tablica 65. Wznowienie postępowania – podstawy _____	357
Tablica 66. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia _____	358
Tablica 67. Środki odwoławcze/zaskarżenia – zestawienie _____	359
Rozdział X. Postępowanie odrębne _____	360
Tablica 68. Rodzaje postępowań odrębnych _____	360
Tablica 69. Sprawy małżeńskie _____	361
Tablica 70. Inicjatywa prokuratora w sprawach między rodzicami a dziećmi _____	362

Tablica 71. Sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych	363
Tablica 72. Postępowanie nakazowe i upominawcze	364
Tablica 73. Postępowanie uproszczone	365
Tablica 74. EPU	366
Rozdział XI. Postępowanie nieprocesowe	368
Tablica 75. Postępowanie nieprocesowe (art. 506–694 ⁸ KPC) – zasady ogólne	368
Tablica 76. Poszczególne rodzaje spraw rozpatrywane w postępowaniu nieprocesowym	369
Rozdział XII. Postępowanie zabezpieczające	370
Tablica 77. Postępowanie zabezpieczające	370
Tablica 78. Strony postępowania zabezpieczającego	371
Tablica 79. Warunki zabezpieczenia	372
Tablica 80. Rodzaje zabezpieczenia	372
Tablica 81. Sposoby zabezpieczenia	373
Tablica 82. Ustanie zabezpieczenia	374
Rozdział XIII. Postępowanie egzekucyjne	375
Tablica 83. Podstawa egzekucji	375
Tablica 84. Tytuły egzekucyjne	375
Tablica 85. Klauzula wykonalności	375
Tablica 86. Etapy postępowania egzekucyjnego	377
Tablica 87. Przesłanki postępowania egzekucyjnego	377
Tablica 88. Podmioty postępowania egzekucyjnego	378
Tablica 89. Wszczęcie i prowadzenie egzekucji	379
Tablica 90. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego	380
Tablica 91. Umorzenie postępowania egzekucyjnego	381
Tablica 92. Ograniczenia egzekucji	382
Tablica 93. Powództwa przeciwegzekucyjne	383
Tablica 94. Sposoby egzekucji	384
Tablica 95. Środki zaskarżenia	384
Rozdział XIV. Sąd polubowny (arbitrażowy)	385
Tablica 96. Zakres przedmiotowy kompetencji sądu polubownego	385
Tablica 97. Sąd polubowny	385
Tablica 98. Zapis na sąd polubowny	386
Tablica 99. Elementy zapisu na sąd polubowny	387
Tablica 100. Podstawy rozstrzygania sporów	387
Tablica 101. Przebieg postępowania przed sądem polubownym	388
Tablica 102. Uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej	389
Tablica 103. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	390
Część D. Testy	
Test	391
Odpowiedzi do testu	494

Wykaz skrótów

---

1. Akty normatywne

KC	_____	Kodeks cywilny
KK	_____	Kodeks karny
KP	_____	Kodeks pracy
KPC	_____	Kodeks postępowania cywilnego
KPK	_____	Kodeks postępowania karnego
KRO	_____	Kodeks rodzinny i opiekuńczy
KWU	_____	ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 790)
NielU	_____	ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 382 ze zm.)
PrAut	_____	ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 666 ze zm.)
PrNot	_____	ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 164 ze zm.)
PrSpółdz	_____	ustawa z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 21 ze zm.)
PrStow	_____	ustawa z 7.4.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1393 ze zm.)
PWKC	_____	ustawa z 23.4.1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 ze zm.)
SpółdzMieszkU	_____	ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1222 ze zm.)
WłLokU	_____	ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1892)
ZNKU	_____	ustawa z 16.4.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.)

2. Czasopisma

Biul. SN	_____	Biuletyn Sądu Najwyższego
KPP	_____	Kwartalnik Prawa Prywatnego
NP	_____	Nowe Prawo
OSN	_____	Orzecnictwo Sądu Najwyższego

Pal. _____	Palestra
PiP _____	Państwo i Prawo
PN _____	Przegląd Notarialny
PS _____	Przegląd Sądowy
Rej. _____	Rejent
RPEiS _____	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC _____	Studia Cywilistyczne
Wok. _____	Wokanda
ZN UJ _____	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

3. Inne skróty

art. _____	artykuł
cyt. _____	cytowana (-y, -e)
franc. _____	francuski
n. _____	następna (-y, -e)
niepubl. _____	niepublikowana (-y, -e)
Nr _____	numer
orz. _____	orzeczenie
post. _____	postanowienie
poz. _____	pozycja
pr. zbior. _____	praca zbiorowa
pyt. _____	pytanie
rozdz. _____	rozdział
s. _____	strona
tabl. _____	tablica
tekst jedn. _____	tekst jednolity
ust. _____	ustęp
wyr. _____	wyrok
z. _____	zeszyt
zd. _____	zdanie
zob. _____	zobacz

Część A. Pytania egzaminacyjne

Rozdział I. Pojęcie, rodzaje i źródła prawa procesowego cywilnego

Pytanie 1. Co to jest sprawa cywilna?

Sprawami cywilnymi są sprawy z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, i sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, a także inne sprawy, do których, na mocy przepisów szczególnych, stosuje się przepisy KPC (art. 1 ustawy z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm., dalej jako „KPC”).

Oznacza to, że sprawami cywilnymi **w znaczeniu materialnym** są te sprawy, które ze swej istoty mają charakter cywilny, gdyż są normowane przepisami prawa cywilnego. Do tej grupy należą sprawy z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego, opiekuńczego i prawa pracy.

Z kolei sprawami cywilnym **w znaczeniu formalnym** są te sprawy, które – co prawda – nie są cywilnymi ze swej natury, ale na mocy przepisów prawa zostały poddane właściwości cywilnych sądów powszechnych. W tym zakresie można wskazać m.in. sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych czy też sprawy z zakresu postępowania rejestrowego.

Pytanie 2. Co to jest postępowanie cywilne? Jakie są jego zadania i funkcje?

Według *J. Jodłowskiego* postępowanie cywilne jest prowadzoną w określonych prawem formach działalnością sądów i innych właściwych organów oraz występujących przed tymi organami stron i innych zainteresowanych osób, zmierzającą do realizacji stosunków prawa cywilnego, rodzinnego i prawa pracy oraz do ochrony

wynikających z tych stosunków praw podmiotowych. Działalność ta polega na rozpatrywaniu i rozstrzyganiu spraw z zakresu tych stosunków oraz na przymusowym wykonywaniu orzeczeń sądów i innych właściwych organów stwierdzających prawa i obowiązki stron¹.

Według *W. Broniewcza* funkcje postępowania cywilnego koncentrują się na następujących zagadnieniach:

- 1) konkretyzowaniu i realizowaniu norm prawnych z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy i ubezpieczeń społecznych;
- 2) wydawaniu zarządzeń, zwolnień i zezwoleń mających znaczenie prawne;
- 3) dokonywaniu czynności dokumentacyjno-rejestrowych;
- 4) dokonywaniu innych czynności przekazanych sądom na drodze ustawy².

Pytanie 3. Jakie są źródła prawa procesowego cywilnego?

Podstawowym źródłem prawa procesowego cywilnego jest wielokrotnie nowelizowany **Kodeks postępowania cywilnego**.

Bardzo istotne znaczenie mają inne akty prawne zawierające przepisy z zakresu prawa procesowego cywilnego, wśród których warto wskazać:

- 1) ustawę z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.);
- 2) ustawę z 15.5.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2015 r. poz. 978 ze zm.);
- 3) ustawę z 17.6.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez uzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.);
- 4) ustawę z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.);
- 5) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2316).

Pytanie 4. Jaki jest wpływ postępowania karnego na postępowanie cywilne?

Jeśli postępowanie karne i postępowanie cywilne toczą się równolegle, sąd cywilny może zawiesić z urzędu postępowanie, zgodnie z art. 177 § 1 pkt 4 KPC, jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej. Ponadto, zgodnie z art. 177

¹ *J. Jodłowski*, [w:] *J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapiere, T. Misiuk-Jodłowska*, Postępowanie cywilne, Warszawa 1996, s. 10.

² *W. Broniewicz*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1995, s. 17.

§ 2 KPC, jeżeli postępowanie karne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd wyznaczy termin do wszczęcia postępowania, w innych wypadkach może zwrócić się do właściwego organu.

Jeśli chodzi o wpływ postępowania karnego na postępowanie cywilne, jeśli toczy się ono po zakończeniu postępowania karnego, to w tym zakresie decydujące znaczenie ma art. 11 KPC, zgodnie z którym ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego, co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną. Oznacza to, że sąd cywilny nie może dokonywać ustaleń objętych owym związaniem.

Jeżeli mamy do czynienia z wyrokiem uniewinniającym, to nie ma on znaczenia dla przebiegu postępowania cywilnego z uwagi na to, iż niestwierdzenie przestępstwa nie wyklucza odpowiedzialności na gruncie prawa cywilnego materialnego, np. w ramach odpowiedzialności cywilnej z tytułu czynu niedozwolonego.

W przypadku postępowania cywilnego toczącego się przed postępowaniem karnym, wpływ tego ostatniego jest ograniczony i sprowadza się do ewentualnej podstawy wznowienia postępowania na mocy następujących przepisów KPC:

- 1) art. 403 § 1 pkt 1, zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania, gdy wyrok został oparty na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym,
- 2) art. 403 § 2, który stanowi, że można również żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu; w tym ostatnim przypadku okoliczności lub środki dowodowe mogą być wykryte też w toku późniejszego postępowania karnego.

Pytanie 5. Jaki jest zasięg terytorialny norm prawa procesowego cywilnego?

Podstawową zasadą jest ta, iż sąd zawsze stosuje prawo procesowe państwa jego siedziby (*lex fori processualis*), bez względu na to, według jakiego prawa materialnego będzie oceniane roszczenie stanowiące przedmiot postępowania. Od powyższej zasady mogą istnieć wyjątki wynikające z przepisów prawa międzynarodowego, dotyczące czynności wykonywanych przez sądy w ramach pomocy prawnej, na wniosek sądów państw obcych. Ponadto, na mocy przepisów KPC, orzeczenia sądów państw obcych wydane w sprawach cywilnych podlegają uznaniu z mocy prawa, chyba że istnieją przeszkody określone w art. 1146 § 1 KPC.

Pytanie 6. Co rozumiesz przez pojęcie dopuszczalności drogi sądowej?

Dopuszczalność drogi sądowej jest jedną z fundamentalnych przesłanek procesowych o charakterze:

- 1) pozytywnym – co oznacza, że jej brak staje się przeszkodą procesową (niedopuszczalność drogi sądowej);
- 2) bezwzględny – gdyż nie podlega dyspozycji stron, a jej brak skutkuje nieważnością postępowania (art. 379 pkt 1 KPC).

Dopuszczalność drogi sądowej jest przesłanką działającą od początku postępowania, gdyż sąd ma obowiązek zbadać jej istnienie natychmiast po ocenie warunków formalnych pisma wszczynającego postępowanie, przy czym przesłankę tę sąd uwzględnia z urzędu w każdym stanie sprawy (art. 202 KPC). W razie jej braku o charakterze uprzednim, sąd ma obowiązek zastosować art. 199 KPC i odrzucić pozew, natomiast w razie braku następczego – umorzyć postępowanie (art. 355 § 1 KPC).

Pytanie 7. Jak można scharakteryzować niedopuszczalność drogi sądowej?

Niedopuszczalność drogi sądowej to inaczej brak pozytywnej przesłanki, jaką jest dopuszczalność drogi sądowej. Może ona przybierać różne formy:

- 1) bezwzględna – występuje wówczas, gdy w żadnym przypadku sprawa określonego rodzaju nie może być rozpoznawana przez sąd cywilny (np. sprawa z prawa podatkowego, która ma charakter administracyjnoprawny);
- 2) względna – występuje, gdy sprawę określonego rodzaju może, według wyboru, rozstrzygać sąd powszechny albo też inny organ (np. sprawę ze stosunku pracy pracownik może skierować do sądu pracy lub do komisji pojednawczej);
- 3) czasowa – występuje, gdy sprawa danego rodzaju może być rozpoznawana przez sądy powszechne dopiero po wyczerpaniu drogi postępowania przed innymi organami (np. postępowania reklamacyjnego – art. 107 ustawy z 16.7.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne, tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 243 ze zm.).

Rozdział II. Podstawowe zasady i przesłanki postępowania cywilnego

Pytanie 8. Jakie są podstawowe zasady postępowania cywilnego?

Podstawowe zasady postępowania cywilnego stanowią fundamentalne założenia postępowania cywilnego, wyrażone w normach prawa procesowego, odnoszące się do całości postępowania, a stanowiące podstawę do tworzenia i interpretacji szczegółowych unormowań w zakresie działania podmiotów postępowania cywilnego.

Do dnia dzisiejszego nie został stworzony zamknięty katalog tych zasad, niemniej jednak można wskazać najważniejsze z nich:

- 1) zasadę prawa do sądu,
- 2) zasadę prawdy,
- 3) zasadę równości stron,
- 4) zasadę dyspozytywności,
- 5) zasadę kontrydiktoryjności,
- 6) zasadę jawności,
- 7) zasadę bezpośredniości,
- 8) zasadę ustności,
- 9) zasadę koncentracji materiału dowodowego,
- 10) zasadę formalizmu procesowego.

Pytanie 9. O czym stanowi zasada prawdy?

Zasada ta przejawia się w dążeniu do wydania przez sąd orzeczenia zgodnego z rzeczywistym stanem faktycznym, występującym w konkretnej sprawie. Jednocześnie jednak sąd nie może za wszelką cenę dążyć do ujawnienia prawdy, angażując się bezpośrednio w gromadzenie materiału dowodowego. Dlatego też sąd powinien pozostać obiektywnym arbitrem, który nie prowadzi działań o charakterze inkwizycyjnym (cechujących się zaangażowaniem po którejkolwiek ze stron), zwłaszcza gdy strony wykazują dużą samodzielność lub są reprezentowane przez zawodowych pełnomocników.

Istotne znaczenie dla realizacji zasady prawdy mają postanowienia art. 3 KPC, zgodnie z którym strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

Pytanie 10. Na czym polega zasada równości stron?

Zasada równości stron ma swoje korzenie w treści art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym wszyscy są wobec prawa równi oraz mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Na gruncie postępowania cywilnego oznacza to, że strony postępowania mają takie same prawa procesowe, a więc mogą w toku postępowania korzystać z jednakowych środków zmierzających do obrony ich praw. Jednym z przejawów tej zasady jest reguła wysłuchania stron (art. 210 § 1 KPC). Naruszenie zasady równości stron poprzez pozbawienie strony możliwości działania powoduje nieważność postępowania, którą sądy, w postępowaniu odwoławczym, biorą pod uwagę z urzędu (art. 379 pkt 5 w zw. z art. 378 § 1 KPC).

Pytanie 11. O czym stanowi zasada dyspozytywności?

W zakresie dyspozytywności można wyróżnić dwa aspekty:

- 1) materialny – dotyczący prawa do rozporządzania przez strony należącymi do nich prawami lub roszczeniami, które stanowią przedmiot postępowania;
- 2) formalny – dotyczący prawa do rozporządzania czynnościami procesowymi oraz tokiem procesu.

Jedynymi ograniczeniami w tym zakresie są art. 184, 203 § 4 i art. 223 § 2 KPC, dotyczące sądowej kontroli czynności dyspozytywnych stron. Mają one zastosowanie w sytuacjach wyjątkowych, gdy doznają uszczerbku kryteria określone w tych przepisach.

Pytanie 12. W czym przejawia się zasada kontradiktoryjności?

Zasada kontradiktoryjności odnosi się do tego, że sąd rozpoznaje sprawę wyłącznie w oparciu o dowody przeprowadzone na wniosek stron postępowania. Zasada ta jest przeciwieństwem zasady inkwizycyjności, zmuszającej sędziego do aktywnego poszukiwania i przeprowadzania dowodów, a tym samym działania za strony postępowania.

W obecnym stanie prawnym obowiązuje zasada kontradiktoryjności, z tym że sąd może przeprowadzić dowód niewskazany przez stronę, jeżeli powziął o nim wiadomość z akt sprawy lub oświadczeń stron. Ponadto, sąd może oprzeć się na faktach powszechnie znanych (art. 228 § 1 KPC) oraz na faktach znanych sądowi urzędowo (art. 228 § 2 KPC), przy czym fakty te nie wymagają udowodnienia.

Pytanie I3. W jaki sposób jest realizowana zasada jawności postępowania?

Artykuł 45 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że rozpoznawanie spraw przed wszystkimi sądami odbywa się jawnie. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.

Do zasady tej odnosi się również art. 9 KPC, zgodnie z którym rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt. Treść protokołów i pism może być także udostępniana w postaci elektronicznej za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (system teleinformatyczny) albo innego systemu teleinformatycznego służącego udostępnianiu tych protokołów lub pism. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku, chyba że protokół został sporządzony wyłącznie pisemnie. Przewodniczący wydaje z akt sprawy zapis dźwięku, jeżeli wydaniu zapisu obrazu i dźwięku sprzeciwia się ważny interes publiczny lub prywatny. Jeżeli posiedzenie odbyło się przy drzwiach zamkniętych strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy jedynie zapisu dźwięku.

W zakresie tej zasady można wyróżnić:

- 1) jawność wewnętrzną – wobec uczestników postępowania, która jest ograniczona przez posiedzenia niejawne, w których biorą udział tylko osoby wezwane przez sąd (art. 152 KPC);
- 2) jawność zewnętrzną – wobec osób trzecich, polegającą na tym, że osoby pełnoletnie mają wstęp na posiedzenia jawne sądu, chyba że istnieją przesłanki przeprowadzenia posiedzenia przy drzwiach zamkniętych (np. art. 153 KPC).

Pytanie I4. Jakie są podstawowe założenia zasady bezpośredniości?

Zasada bezpośredniości ma za zadanie doprowadzić do tego, aby całość postępowania dowodowego oraz wszystkie rozprawy zostały przeprowadzone przed sądem, który orzeka w sprawie. Sprawą oczywistą jest, że bezwzględne zastosowanie zasady bezpośredniości jest niemożliwe, toteż istnieją od niej odstępstwa. Głównymi założeniami tej zasady, wprowadzonymi do KPC, są następujące uregulowania:

- 1) wyrok może być wydany jedynie przez sędziów, przed którymi odbyła się rozprawa poprzedzająca bezpośrednio wydanie wyroku (art. 323 w zw. z art. 316 KPC);
- 2) postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym (art. 235 w zw. z art. 210 i 216 KPC), z wyjątkiem przypadków zastosowania instytucji sędziego wyznaczonego bądź sądu wezwanego.